

Sara Kukkola

SUKUPUOLISENSITIIVISYYDEN MONINAISET TULKINNAT KESKUSTELUPALSTOILLA

Kriittinen näkökulma sukupuolisensitiivisyyden diskursseihin

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Joulukuu 2021

TIIVISTELMÄ

Sara Kukkola: Sukupuolisensitiivisyyden saamat moninaiset tulkinnat keskustelupalstoilla: Kriittinen näkökulma sukupuolisensitiivisyyden diskursseihin
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Varhaiskasvatuksen tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2021

Sukupuolisensitiivisyys on ajankohtainen aihe, joka on herättänyt keskustelua sekä varhaiskasvatuskontekstissa, että sen ulkopuolella. Sukupuolisensitiivisyyteen kohdistuva tutkimusta on tehty jo paljon erilaisten tutkimusten ja hankkeiden muodossa, mutta tässä tutkimuksessa aiheeseen tuodaan tuore näkökulma perehtymällä sukupuolisensitiivisyydestä käytyyn keskusteluun keskustelupalstoilla. Tutkimuksessa sukupuolisensitiivisyyden tulkintoja tarkastellaan kriittisen diskurssianalyysin menetelmin pyrkimyksenä paikantaa ihmisten tulkinnoista myös niihin liitetty virheellinen tieto ja diskurssien sisältämät valtasuhteet. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu aiemmista sukupuolisensitiivisyyden diskursseja käsittelevistä tutkimusta. Myös kriittisen diskurssianalyysin kanssa yhteensopivia queer-teoriaa ja paranoidia luentaa on hyödynnetty tutkimuksen diskurssien muodostuksessa.

Tutkimuksessa vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: *“Millaisia diskursseja sukupuolisensitiivisyydestä tuotetaan netin keskustelupalstoilla?”* sekä *“Mitä virheellistä tietoa sukupuolisensitiivisyyden saamiin tulkintoihin sisältyy?”* Tutkimuksen tuloksissa paljastuu sukupuolisensitiivisyyden saavan moninaisia tulkintoja keskustelupalstoilla. Diskurssianalyysin tuloksena nimettiin viisi diskurssia: 1) *Turmiollisuuden diskurssi*, 2) *Huolettomuuden diskurssi*, 3) *Vaihtoehtottomuuden diskurssi* 4), *Häivyttämisen diskurssi* ja 5) *Mahdollistumisen diskurssi*. Näistä diskursseista ainoastaan *mahdollistumisen diskurssi* sisältää myönteisiä tulkintoja sukupuolisensitiivisyydestä. Diskurssien sisällä valtasuhteita tuotetaan ylläpitämällä ja vahvistamalla omia tulkintoja, samalla vaientaen muiden näkemyksiä. Aiempien tutkimusten kaltaisesti diskursseista pystyy paikantamaan sukupuolisensitiivisyyteen monipuolisesti kiinnittyvää virheellistä tulkintaa. Näissä tulkinnoissa virheellinen tieto kiinnittyy sukupuolisensitiivisyyden tavoitteisiin, arvopohjaan ja menetelmiin. Queer-teorian valossa tarkasteltuna vallitseva heteronormatiivisuus ja sukupuolistereotyyppinen ajattelu tulevat näkyviin sukupuolisensitiivisyyden saamissa kielteisissä tulkinnoissa monipuolisesti. Tulkintojen moninaisuus ja virheellisyys kertovat tarpeesta perehtyä jatkossa yhä monipuolisemmin sukupuolisensitiivisyyden tutkimukseen ja lisätä ihmisten tietoisuutta aiheesta.

Avainsanat: sukupuolisensitiivisyys, sukupuoli, varhaiskasvatus, diskurssianalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
2.1	Keskiössä queer-teoria	8
2.1.1	<i>Sukupuolisensitiivisyys</i>	9
2.1.2	<i>Sukupuoli</i>	10
2.1.3	<i>Sukupuolineutraalius varhaiskasvatuksessa</i>	11
2.1.4	<i>Sukupuolisensitiivisyys diskursseina</i>	12
3	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	15
4	TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	16
4.1	Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä	16
4.1.1	<i>Kriittinen ja analyyttinen diskurssianalyysi</i>	17
4.2	Aineiston keruu ja sen rajautuminen	18
4.3	Keskustelupalstojen kommenttien analyysi.....	19
5	TUTKIMUSTULOKSET	21
5.1	Sukupuolisensitiivisyyden diskurssit.....	21
5.1.1	<i>Turmiollisuuden diskurssi</i>	21
5.1.2	<i>Huolettomuuden diskurssi</i>	22
5.1.3	<i>Vaihtoehdottomuuden diskurssi</i>	23
5.1.4	<i>Häivyttämisen diskurssi</i>	25
5.1.5	<i>Mahdollistumisen diskurssi</i>	26
5.2	Sukupuolisensitiivisyyteen liitetty virheellinen tieto	27
6	POHDINTA	28
6.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	30
6.2	Jatkotutkimusehdotukset ja johtopäätökset	32
	LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Sukupuolisensitiivisyys on tärkeä osa varhaiskasvatusta, ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2018) sukupuolisensitiivisyys määritellään osaksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ohjaavia periaatteita, sekä varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Sukupuolisensitiivisyydellä pyritään kohti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja moninaisuuden arvoja (OPH, 2018), ja sitä toteutetaan henkilöstön avulla, heidän rohkaistessaan lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoliin liittyviä oletuksia (OPH, 2018). Sukupuolisensitiivisyyteen kuuluu myös oman toiminnan reflektointi ja aktiivinen omien käsitysten muuttaminen. Sukupuolisensitiivisyydellä pyritään kohti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja moninaisuuden arvoja (OPH, 2018). Sukupuolisensitiivisyys aiheena on noussut entistä ajankohtaisemmaksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (OPH, 2016; 2018) tuodessa velvoitteita varhaiskasvatuksen sisältöihin ensi kertaa vuonna 2016. Keinot sukupuolisensitiivisen kasvatuksen toteuttamiseen ja tietoisuuden lisäämiseen on täytynyt löytää, ja aihetta onkin lähestytty monien tutkimusten ja hankkeiden muodossa.

Naisasialiitto Unioni Ry:n hallinnoima ja Opetushallituksen rahoittama Tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa- hanke on yksi esimerkki siitä, kuinka sukupuolisensitiivisyyteen liitettyä tietoisuutta on lisätty (Katainen, 2015). Hankkeen pohjalta luotu täydennyskoulutusohjelma ohjaa sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Koulutusohjelmassa painottuu dokumentoinnin ja havainnoinnin tärkeys, sekä omiin ennakkoluuloihin ja asenteisiin perehtyminen. Koulutuksen ja tutkimuksen merkitys osana sukupuolisensitiivistä kasvatusta on painottunut myös Alasaaren ja Kataisen (2016) raportissa, ja samansuuntaisia ajatuksia on tuonut ilmi myös Outi Ylitapio-Mäntylä (2011). Varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi sukupuolisensitiivisyyden ja sukupuolietoisuuden lisääminen

on tärkeä aihe myös vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Ylitapio-Mäntylä (2011) korostaa vanhempien näkemysten ja kokemusten tutkimusta, jotta sukupuoli-sensitiivisistä käytännöistä saataisiin mahdollisimman laaja kuva. Myös Ingrid Karlson ja Maria Simonsson (2008) ovat tutkimuksessaan tuoneet ilmi vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksen sukupuoli-sensitiivisen kasvatuksen tukemisessa.

Sukupuoli-sensitiivisyyttä käsittelevien hankkeiden ja tutkimusten kirjo on moninainen, mutta siitä huolimatta tutkimisen aiheita löytyy vielä. Varhaiskasvatusympäristön ulkopuolella käsitykset sukupuoli-sensitiivisestä kasvatuksesta ja sukupuoli-sensitiivisyydestä usein vaihtelevat, ja ihmisten tulkinnat voivat erota paljonkin toisistaan. Tämän vuoksi tutkimusta sukupuoli-sensitiivisyydestä tarvitaan myös varhaiskasvatus- ja perusopetuskontekstin ulkopuolelta. Tässä tutkimuksessa tuore ja mielenkiintoinen näkökulma sukupuoli-sensitiivisyyttä käsittelevään tutkimukseen tuodaan ottamalla tutkimuksen kohteeksi nämä ihmisten erilaiset todellisuuden jäsennykset.

Sekä sukupuoli-sensitiivisyydelle, että sukupuoli-sensitiiviselle kasvatukselle annettuihin tulkintoihin on perehdytty tässä tutkimuksessa diskurssianalyttisin menetelmin. Tutkimuksen aineisto ja ihmisten tulkinnat on kerätty keskustelupalstoilta, jolloin tutkimukseen on tavoitettu myös sellaisten ihmisten sukupuoli-sensitiivisyyden tulkinnat, jotka eivät ole suoraan yhteydessä varhaiskasvatuksen arkeen. Kiinnostuksen kohteeksi nousevat erityisesti sukupuoli-sensitiivisyyden saamat moninaiset tulkinnat ja ihmisten erilaiset tavat rakentaa todellisuutta. Queer-teoriaa ja paranoidia lukemista (ks. Blaise & Taylor, 2012; Vänskä, 2011) hyödyntäen tarkastellaan myös kriittiseltä kannalta ihmisten sukupuoli-sensitiivisyydelle antamia tulkintoja. Näin tehdään näkyväksi myös tulkintojen taustalla vaikuttavia ideologioita ja tietoisia tai tiedostamattomia pyrkimyksiä estää sukupuoli-sensitiivistä ajattelua.

Tutkimuksen tulokset paljastivat viisi sukupuoli-sensitiivisyyden diskurssia, jotka kuvasivat ihmisten erilaisia sosiaalisen todellisuuden jäsennyksiä. Vaikka osassa tulkinnoista suhtautuminen sukupuoli-sensitiivisyyteen on selvästi myönteisempää kuin toisissa, on kaikissa diskursseissa paikannettavissa näkemyksiä, jotka eivät tue sukupuoli-sensitiivisyyden aatetta. Kiinnostuksen kohteeksi nousivatkin tulkintojen moninaisuuden lisäksi myös tavat, joilla omia tulkintoja tuotiin

esille, ja toisia hiljennettiin. Tyhjentävästi voidaan todeta sukupuolisensitiivisyyden olevan laajasti mielipiteitä jakava ja ajatuksia herättävä aihe, jonka merkityksestä ja vaikutuksista käydään varmasti vielä pitkään keskustelua.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä tutkimuksessa teoreettinen viitekehys on muodostunut keskeisistä käsitteistä, joita ovat sukupuolisensitiivisyys, sukupuoli ja sukupuolineutraalius. Sukupuolineutraalius on käsitteenä määritelty erikseen, sillä se edelleen sekoittuu usein sukupuolisensitiivisyyden käsitteeseen (Katainen, 2015). Tulosten tulkinnaassa on vaikuttaneet vahvasti myös queer-teoria (Blaise & Taylor, 2012) ja paranoidi lukeminen (Vänskä, 2011), jotka sopivat hyvin yhteen käytettäväksi kriittisen diskurssianalyysin kanssa. Teoreettiseen viitekehukseen lukeutuu myös aiemmat sukupuolisensitiivisyyden diskursseja käsitelleet tutkimukset. Näitä ovat Mervi Eskelisen ja Susanna Itäkareen (2020) tutkimus yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja sukupuolisensitiivisyyden diskursseista paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa, sekä Ingrid Karlsonin ja Maria Simonssonin (2011) tutkimus sukupuolisensitiivisyyden diskursseista.

2.1 Keskiössä queer-teoria

Tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehysten muodostukseen on vaikuttanut Eskelisen ja Itäkareen (2020) tutkimuksen tavoin queer-teoria, jota hyödynnetään tutkimuksen käsitteiden määrittelyssä sekä diskurssien rakentamisessa. Queer-teoria kyseenalaistaa vallalla olevat heteronormatiiviset käytänteet ja puhuvat sekä ajatuksen, että sukupuolen ilmaisuun olisi jokin normaali tapa (Blaise & Taylor, 2012). Queer-teoriassa tarkastellaan kriittiseltä kannalta sukupuolinormeja ja sukupuoliin liitettyjä stereotyyppioita. Queer-teoriaa lähelle tulee Anna-Mari Vänskän (2011) käyttämä käsite queer-pedagogia, joka on teorian opetuksellinen ulottuvuus. Sen avulla pyritään opettamaan sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta, ja tuomaan tietoisuuteen yhteiskunnan heteronormatiiviset käytänteet. Heteronormatiivisuuteen liittyvä oletus heteroseksuaalisuuden normaaliudesta, vaikka se onkin ainoastaan yleistä ja normitettua. Queer-pedagogian

avulla pyritään tuomaan tietoisuuteen niitä tietämisen ja ajatteluntapoja, joilla heteroseksuaalisuudesta tehdään normaalia.

Blaisen ja Taylor'n (2012) mukaan queer-teorian tulkinnan apuna voidaan käyttää Judith Butlerin (2011, myös Tyler, 2020) käsitteitä heteroseksuaalisuuden matriisista, heteronormatiivisuudesta ja sukupuolen performatiivisuudesta. Näiden käsitteiden läpi voidaan keskitetympin tarkastella, kuinka sukupuolen ja heteroseksuaalisuuden diskurssit tuottavat ja vahvistavat stereotyyppistä ajattelua. Tässä tutkimuksessa käsitteet avataan Blaisen ja Taylor'n (2012) määritelmien mukaisesti. Ensinnäkin heteronormatiivisuuteen sisältyy ajatus, että jokainen on tai jokaisen pitäisi olla heteroseksuaali. Sukupuolen performatiivisuuden käsitteen mukaan taas sukupuoli voidaan nähdä esityksenä, tai tapana näytellä sukupuoli tietyllä tavalla. Siihen sisältyy siis ajatus sukupuoliin liitetystä normista ja rooleista. Heteroseksuaalisuuden matriisi taas on metafora kuvaamaan, kuinka stereotyyppiset sukupuolen esitykset paikantuvat kahtiajakoiseen sukupuolen ja seksuaalisuuden viitekehykseen.

Queer-teorian avulla löydettyjä diskursseja Blaisen ja Taylor'n (2012) tutkimuksessa oli dominoivan maskuliinisuuden, alisteisen feminiinisuuden ja seksuaalisuuden diskurssit. Maskuliinisuuden ja feminiinisuuden diskurssit edustivat tiettyjä sukupuoliin liitettyjä rooleja, ja ajatusta siitä, että naisena ja miehenä olo on tietynlaista näiden diskurssien sisällä tapahtuvaa olemista. Sukupuolinen oleminen on saatava ”oikein” näissä kehyksissä ja sovittava tukemaan heteroseksuaalisuutta. Seksuaalisuuden diskurssilla tarkoitetaan samalla tavalla heteroseksuaalisuuteen kiinnittyvää ja uusintavaa seksuaalisuutta. Kun tietyt sukupuolen diskurssit näyttäytyvät normaaleina, myös tietynlainen seksuaalisuuden diskurssi tulee normaaliksi ja hyväksyttäväksi (Blaise & Taylor, 2012).

2.1.1 Sukupuolisensitiivisyys

Queer-teorian avulla varhaiskasvatuksen henkilöstö voi löytää uusia tapoja tarkastella ja ymmärtää sukupuolia ja niihin liitettyjä stereotyyppioita (Blaise & Taylor, 2012), joten sen voi ymmärtää myös sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen taustalla vaikuttavana teoriana. Sukupuolisensitiivisyys on siis käytännön toimintaa ja pedagogiikkaa, jonka avulla queer-teorian mukaisiin arvoihin pyritään.

Mervi Eskelisen ja Susanna Itäkareen (2020) tavoin tässä tutkimuksessa käytetään sukupuolisensitiivisyydestä määritelmää, joka sulkee pois ajatuksen sukupuolineutraaliudesta, eli sukupuolten täydellisestä häivyttämisestä. Martinia (1981) mukaillen Eskelinen ja Itäkare (2020) toteavat sukupuolisensitiivisyyden olevan sitä, että ”sukupuoli huomioidaan silloin, kun sillä on merkitystä ja jätetään huomiotta, kun ei ole”. Lapsi kohdataan siis yksilönä, eikä jonkin sukupuolen edustajana. Näin lapsella on parempi mahdollisuus ilmaista omaa sukupuoltaan haluamallaan tavalla, ilman sukupuolinormien tuomia rajoitteita tai sukupuolityypillisiä odotuksia (Eskelinen & Itäkare, 2020; Alasaari & Katainen, 2016).

Katainen (2015) määrittelee sukupuolisensitiivisyyteen kuuluvaksi myös ”sukupuoleen liittyvien oletusten ja asenteiden kriittisen tarkastelun, tunnistamisen ja purkamisen”, joka on myös queer-teorian merkittävä lähtökohta (Blaise & Taylor, 2012 mukaan). Tämä tarkoittaa lasten yksilöllisyyden korostamista, omien käsitysten ja oletusten reflektointia, sekä moninaisuuden kunnioittamista ja huomioimista varhaiskasvatuksessa. Sukupuolisensitiivisyyttä voidaan kutsua myös sukupuolitietoisuudeksi, sillä siihen liittyy tietoisuus sukupuolen monipuolisista merkityksistä (Katainen, 2015).

2.1.2 Sukupuoli

Sukupuolen määrittely on tiukasti yhteydessä sukupuolisensitiivisyydestä käytyyn keskusteluun, jonka vuoksi aiheen erilaisista lähestymiskulmista on hyvä olla tietoinen pohdittaessa ihmisten sukupuolisensitiivisyydelle antamia tulkintoja. Ensinnäkin sukupuolen määrittelyn taustalla voidaan nähdä vaikuttavan perinteinen *nature/nurture*- jaottelu. Tällä Blaisen ja Taylor'n (2012) mukaan tarkoitetaan, että sukupuoli voidaan nähdä joko biologisesti määrittynään, vakaana ja pysyvään (*gender as nature*), tai sosiaalisesti rakentuvana ja opittuna (*gender as nurture*). Jälkimmäisen näkemyksen mukaan sukupuoli rakentuu siis mallioppimisen ja sosialisoinnin kautta. Sukupuolen määrittelyyn liittyy siis eräänlaista kamppailua siitä, kuinka pysyvään ja muuttumattomana sitä pidetään.

Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksen (SETA, 2020) määritelmä lähtee ajatuksesta, että sukupuoli määrittyy yksilöstä käsin. Deutschin (2007) sanoin, siinä missä sukupuoli voidaan sosiaalisesti rakentaa, on se mahdollista

myös purkaa. Sukupuoli on siis sosiokulttuurinen konstruktio, ja sukupuolikokemus voi muuttua ja vaihdella yksilön elämän aikana. Sukupuoli on myös erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista koostuva jatkumo (SETA, 2020). Sukupuolen moninaisuuden, yksilöllisyyden ja muuttuvan luonteen ymmärtäminen on osa sukupuolisensitiivistä suhtautumista.

Queer-teorian näkökulmasta sukupuoli-identiteetin rakentumisen taustalla on nähtävä myös heteroseksuaalisuuteen liitetyt normit (Blaise & Taylor, 2012), jota vasten kaikki sukupuolet ja seksuaalisuus peilautuu. Sukupuoli nähdään siis edelleen sosiaalisesti rakentuvana, mutta ei liittyen sosialisatioon ja mallioppimiseen sinänsä. Heteroseksuaalisuus määrittää sukupuolen ja seksuaalisuuden normaaliuden, ja samalla marginalisoi sen ulkopuolelle jäävän. Normaaliutta edustaa tässä tapauksessa sukupuolienemmistöt, ja sen ulkopuolelle jää sukupuolivähemmistöt. Sukupuolienemmistöihin kuuluvat ihmiset, jotka määrittävät ja ilmaisevat itseään syntymässä saadun sukupuolen mukaan. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat transsukupuoliset, intersukupuoliset ja sukupuolettomat (SETA, 2020).

2.1.3 Sukupuolineutraalius varhaiskasvatuksessa

Sukupuolineutraalius ja sukupuolisensitiivisyys usein käsitteinä sekoittuvat toisiinsa, johtuen käsitteiden uutuudesta (Katainen, 2015). Niillä ei kuitenkaan tarkoiteta samaa asiaa. Kasvatuksellisessa kontekstissa sukupuolineutraalius tarkoittaisi sitä, ettei sukupuolten välisiä eroja tai merkityksiä huomioitaisi. Tämä tarkoittaisi myös sitä, että lapsille tarjottaisiin kaikille samoja vaihtoehtoja, eikä yksilöllisiin eroihin kiinnitettäisi mitään huomiota. Myös Forde (2014) on todennut, että jos sukupuolet kokonaan häivytettäisiin puheesta ja toiminnasta, sallittaisiin tällöin sukupuolten välinen hierarkian ja epätasa-arvon toteutuminen, eikä tilaa jäisi sukupuoliin kohdistettujen oletusten kritiikille (Eskelinen & Itäkare, 2020 mukaan). Sukupuolineutraaliudella ei siis saavuteta tasa-arvoista kasvatusta, eikä sillä sukupuolisensitiivisyyden tavoin pyritä kohti yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon arvoja.

2.1.4 Sukupuolisensitiivisyys diskursseina

Molemmissa sukupuolisensitiivisyyden diskursseja tarkastelevissa tutkimuksissa painottui tiedon, vallan ja diskurssien merkitys. Valtaa oikeutettiin, ylläpidettiin ja rakennettiin diskurssien avulla, ja tutkimuksissa käytössä oli kriittinen diskurssi-analyysi (Eskelinen & Itäkare, 2020; Karlson & Simonsson, 2011).

Sukupuolisensitiivisyyteen liittyviä diskursseja on tutkittu aiemmin paljolti varhaiskasvatustekstissä. Tästä esimerkkinä on Eskelisen ja Itäkareen (2020) tutkimus, joka keskittyi yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, moninaisuuden sekä sukupuolisensitiivisyyden diskurssien tarkasteluun paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Kaikki tutkimuksessa muodostetut diskurssit muodostettiin hyödyntäen kriittistä diskurssianalyysia ja queer-luentaa. Näin huomio kiinnitettiin erityisesti tulkintojen virheellisiin ulottuvuuksiin ja tiedon tuottamisen taustalla vaikuttaviin ennako-oletuksiin (Eskelinen & Itäkare, 2020), joita myös tässä tutkimuksessa pääsääntöisesti käsitellään.

Ensimmäinen Eskelisen ja Itäkareen (2020) löytämä diskurssi nimettiin tasa-arvon diskurssiksi. Tasa-arvon diskurssi sisälsi tutkimuksessa ilmi tulleet varhaiskasvatuksen arvoperustaa käsittelevät selonteot. Diskurssissa ei kuitenkaan mainita, onko tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen pyrkimys tämänhetkinen asiantila varhaiskasvatuksessa, vai ennemminkin tavoite (Eskelinen & Itäkare, 2020). Myöskin mainittaessa varhaiskasvatuksen olevan tasa-arvoista, ei se anna tilaa kritiikille, sillä tasa-arvo itsessään näyttäytyy tavoiteltavana asiana. Tämän diskurssin valta-asema tällöin vain voimistuu. Binaarisen sukupuolijärjestelmän diskurssiin sisältyivät selonteot, joissa uusinnetaan kahtiajakoista käsitystä sukupuolesta, sekä näihin liitetystä rooleista (Eskelinen & Itäkare, 2020). Monimuotoisten (hetero)perheiden diskurssi tuottaa heteronormatiivista puhetta perheistä jättämällä mainitsematta sateenkaariperheet selonteoissaan (Eskelinen & Itäkare, 2020). Mainitaksi tulee ainoastaan katsomuksellisesti, etnisesti ja kielellisesti monimuotoiset perheet. Viimeinen Eskelisen ja Itäkareen (2020) löytämä diskurssi, sukupuolisensitiivisen ja kasvattajalähtöisen leikkipedagogiikan diskurssi, sisälsi selonteot sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta kasvattajalähtöisenä, leikkien kautta tapahtuvana toimintana, jossa lapsen aktiivista roolia ei oteta huomioon. Sukupuolisensitiivisyys rakentui teksteissä pedagogiseksi väli-

neeksi pyrittäessä kohti tasa-arvoa. Eskelinen ja Itäkare (2020) kuitenkin toteavat, että sukupuolisensitiivisessä kasvatuksessa tärkeää olisi oman toiminnan reflektio ja stereotyyppien tiedostaminen, ei vain selonteoissa ilmenevät näkyvät toiminnalliset ratkaisut. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävän oppimisympäristön diskurssi sisälsi vain yhden kerran maininnan sukupuolisensitiivisyydestä osana oppimisympäristöä. Tämän lisäksi oppimisympäristön luomista käsittelevissä teksteissä lapsi nähtiin taas passiivisena toiminnan kohteena, jonka ympärille oppimisympäristöt luodaan. Jokaisessa diskurssissa paljastui varhaiskasvatussuunnitelmien kehityskohteita ja heteronormatiivisuutta ja binaarista sukupuolijärjestelmää tukevia rakenteita.

Karlson ja Simonsson (2011) ovat tutkimuksessaan perehtyneet tarkemmin sukupuolisensitiivisyyttä käsitteleviin eri diskursseihin ruotsalaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tutkimuksessaan he löysivät kolme eri sukupuolisensitiivisyyttä käsittelevää diskurssia. Ensimmäisen diskurssin he nimesivät institutionaalisen esikoulun diskurssiksi. Diskurssi ilmentää sitä, kuinka opettajilla on lakiin ja ohjeistuksiin kirjattu vastuu ja velvollisuus sekä sukupuolisensitiiviseen, että yhdenvertaiseen kasvatukseen. Näkemykset siitä, kuinka näitä asioita pitäisi toteuttaa kuitenkin vaihtelevat ja voivat aiheuttaa myös ristiriitoja. Kun lapset on nähtävä sekä yksilöinä, että yhtenäisenä ryhmänä ei helppoa ratkaisua toimintatapoihin ole. Toisessa, sukupuolen ja/tai yhdenvertaisuuden diskurssissa korostuu tutkimuksen teoreettiset ja käsitteelliset tavat puhua sukupuolesta ja yhdenvertaisuudesta (Karlson & Simonsson, 2011). Ensinnäkin yhdenvertaisuus on pääkäsite, jota käytettiin kuvaamaan muutosta ja sen pedagogiikkaa. Sitä kohti pyrittiin sekä sukupuolisensitiivisyyden että sukupuolineutraaliuden keinoin varhaiskasvatussuunnitelmissa, mikä kertoo siitä, että kumpaakin käsitettä pidettiin todennäköisesti hyväksyttävänä. Mitä tulee sukupuoleen käsitteenä, sen rakentuminen sosiaalisesti näyttäytyi itsestäänselvyytenä. Sukupuolten väliset eroavaisuudet ja kahtiajakoisuus tulee myös ilmi teksteissä, vaikka samanaikaisesti pyrittiin kummankin sukupuolen mahdollisuuksien laajentamiseen ja lisäämiseen. Kyse on siis ristiriitaisesta ajattelusta, joka ei oikeastaan tue sukupuolisensitiivisyyden aatetta. Yhdenvertaisuuden ja sukupuolen käsitteet myös sekoittuivat teksteissä, joka kertoo siitä, ettei teoreettiset lähtökohdat ole yhteneväisiä varhaiskasvatussuunnitelmissa. Kolmas, sukupuolipedagoginen diskurssi painottaa

opettajien halukkuutta toimia sukupuolisensitiivisesti, sekä lasten valinnanvapautta ja yksilöllisyyttä (Karlson & Simonsson, 2011). Tässä diskurssissa korostuu myös sisäänrakennettu oletus siitä, että opettajat tietävät oikean tavan toteuttaa sukupuolisensitiivistä pedagogiikkaa. Opettajista rakennettiin myös voimakkaita vaikuttajia pedagogiikan suhteen, joiden jokaisella teolla on seurauksensa. Myös yksioikoinen yhteys opettajan toiminnan ja lasten käyttäytymisen välillä sisältyi tähän diskurssiin. Vallan rooli diskursseissa tulee ilmi myös tässä tutkimuksessa. Se, minkä diskurssin mukaisesti sukupuolisensitiivisyyttä tulkitaan ja toteutetaan, vaikuttaa laajemmin myös siihen, kuinka lapset itse kokevat sukupuolensa ja mahdollisuutensa (Karlson & Simonsson, 2011).

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä tutkimuksessa tavoitteena on ollut selvittää, millaisia tulkintoja sukupuoli-sensitiivisyydestä syntyy netin keskustelupalstoilla. Ihmiset muodostavat omat näkemyksensä siitä, mitä sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan, ja millaisia merkityksiä se saa kerrotuissa tulkinnoissa. Näihin tulkintoihin voi sisältyä sekä sukupuolisensitiivisyyden määritelmän kanssa yhteneväiset tulkinnat sekä siihen liitetty virheellinen tieto ja olettamukset. Tässä tutkimuksessa pohditaan myös ihmisten tulkintojen ongelmallisuutta queer-teoriaa ja paranoidia lukemista hyödyntäen (Blaise & Taylor, 2012; Vänskä, 2011).

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia diskursseja sukupuolisensitiivisyydestä tuotetaan netin keskustelupalstoilla?
2. Mitä virheellistä tietoa sukupuolisensitiivisyyden saamiin tulkintoihin sisältyy?

Vastaukset kysymyksiin tuotetaan hyödyntäen sekä analyyttisen että kriittisen diskurssianalyysin menetelmiä, mutta tutkimuksen pääpaino on kriittisen diskurssianalyysin periaatteissa. Näin tehdään näkyväksi myös diskurssien väliset valtasuhteet ja sukupuoli-sensitiivisyyteen liitetty virheellinen tieto.

4 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Tämä tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, jonka aineisto on hankittu valmiina dokumentteina Suomi24- sekä Vauva.fi- sivustojen keskustelupalstoilta. Aineistona toimivat siis sukupuolisensitiivisyyttä käsittelevät keskustelunaloitukset ja kommentit.

4.1 Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä

Tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa on käytetty diskurssianalyysia. Diskurssianalyysissa tutkimuksen kohteena ovat merkityssysteemit, joiden avulla rakennetaan ja tuotetaan käsityksiä siitä, millainen jokin asia on (Siltaoja & Sorsa, 2020). Tutkimuskohteena voi olla siis erilaiset puhutut tai kirjoitetut tekstit. Samaa asiaa voidaan Siltaojan ja Sorsan mukaan (2020) kuvata useammalla erilaisella merkityssysteemillä eli puhetavalla, jotka eroavat toisistaan niihin sisältyvien oletusten ja käsitysten suhteen. Näitä ihmisten oletuksia ja käsityksiä sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta pyritään selvittämään diskurssianalyysin keinoin.

Diskurssianalyysi on ennen kaikkea väljä teoreettinen viitekehys, jonka pohjalta aineistoa lopulta tulkitaan. Jokisen, Juhilan ja Suonisen (2016) mukaan diskurssianalyysin tieteenfilosofinen perusta on sosiaalisessa konstruktionismissa, jolla tarkoitetaan todellisuuttamme sosiaalisesti rakennettuna ja rakentuvana (Eskola & Suoranta, 1998). Tässä tutkimuksessa se tarkoittaa, että keskustelupalstojen kommentteja ja niistä löytyviä merkityssysteemejä eli puhumisen tapoja tarkastellaan ensisijaisesti ihmisten omina tapoina rakentaa todellisuuttaan. Taustalla ei siis ole objektiivista, sosiaalisesta maailmasta irrallista totuutta, vaan jokainen tulkinta sukupuolisensitiivisyydestä on yksi versio tästä todellisuudesta.

Teksteissä ilmi tulevat merkityssysteemit ovat siis rinnakkaisia, eikä niiden olemassaolo sulje muita tulkintoja todellisuudesta pois.

Merkityssysteemeistä voidaan käyttää joko ilmausta diskurssi tai tulkintarepertuaari, riippuen siitä miten maailma, sen prosessit ja suhteet merkityksellistetään (Jokinen ym., 2016). Tässä tutkimuksessa käytetään diskurssin käsitettä kuvataessa ja analysoidessa ihmisten puhetapoja sukupuolisensitiivisyydestä. Diskurssin käsite sopi paremmin tämän tutkimuksen päämääriin, jossa ihmisten tulkintoja tarkasteltiin kriittiseltä kannalta huomioiden myös tulkintojen keskinäiset valtasuhteet (Jokinen ym., 2016). Diskursseja ei voi myöskään tarkastella huomioimatta sukupuolisensitiivisyyden keskustelun yhteiskunnallista latautuneisuutta, joka luo sille tietynlaisen kulttuurisen kontekstin, toteaa Jokinen ym. (2016, mukailen Wooffit, 1993; Silverman, 1985). Keskustelupalstat toimivat myös kontekstina, jossa keskustelut muodostuvat tietynlaisiksi.

Diskurssianalyysiin liittyy lisäksi ajatus kielenkäytön toiminnallisuudesta ja seurauksia tuottavasta luonteesta. Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan kielenkäytön rakentumisen ideologisia seurauksia. Tällä Jokinen ym. (2016) tarkoittaa huomion kiinnittymistä muun muassa siihen, kuinka diskursseilla tuotetaan valtaa ja alistussuhteita. Vallan rooli ei tässä tutkimuksessa nouse yhteiskunnallisesti kovin merkittävään asemaan, mutta sen ilmenemismuotoja pystyy kuitenkin paikantamaan ihmisten tulkinnoista.

4.1.1 Kriittinen ja analyttinen diskurssianalyysi

Vaikka analyysimenetelmänä tässä tutkimuksessa on käytetty kriittistä diskurssianalyysia, aloitettiin aineiston jäsentely hyvin aineistolähtöisesti ja etukäteisolelusten vastaisille tuloksille annettiin mahdollisuus nousta esiin (Jokinen, ym., 2016). Tämä sopii lähtökohtaisesti kriittiselle diskurssianalyysille vastakkaisen analyttisen diskurssianalyysin menetelmällisiin ratkaisuihin, mutta Jokisen ym. (2016, myös Pynnönen, 2013) sanoin, ei näiden analyysimenetelmien tarvitse olla täysin toisensa poissulkevia. Kahden menetelmän samanaikaisuus voi olla hyvin olennaista tilanteessa, jossa eri tutkimuskysymykset lähestyvät tekstiä eri tavoin (Pynnönen, 2013). Ensin tavoitettiin siis ihmisten moninaiset tulkinnat sukupuolisensitiivisyydestä analyttisellä menetelmällä. Kriittisempi ote saatiin

jäsennyksiin tuli taas olennaiseksi pohdittaessa lopullisempia tulosten luokitteluja ja ihmisten tulkintojen sisältämiä virheellisiä ulottuvuuksia paranoidin lukemisen keinoin. Näiden analyysin lähestymistapojen yhdistelyn voisi sanoa mukailevan abduktiivisen päättelyn analyysimetodia (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineistoa lähestytään siis luovasti ja vaihdellen teoriaohjaavasti ja aineistolähtöisesti.

Analyttisestä näkökulmasta huolimatta aineiston tulkinnan pääpaino on kriittisen diskurssianalyysin periaatteissa. Merkittävänä tekijänä tutkimuksessa on kriittisen diskurssianalyysin periaatteiden mukaisesti teoria ja kulttuurinen konteksti, sekä valtasuhteiden paikantuminen diskursseissa (Jokinen ym., 2016). Sukupuolisensitiivisyyden saamia tulkintoja pohditaan kriittisen diskurssianalyysin kanssa yhteen sopivan queer-teorian ja paranoidin luennan keinoin. Paranoidilla lukemisella Vänskä (2011) tarkoittaa epäilevää lukemista, joka tarkastelee luetavaa tekstiä oireena. Siihen liittyy tekstin analyysissä myös virheiden ja vääristymien näkeminen, ja paranoidilla lukemisella pyritään paljastamaan myös tietoa muovanneet ideologiset ennakko-oletukset.

4.2 Aineiston keruu ja sen rajautuminen

Aineisto kerättiin *Suomi24-* ja *Vauva.fi-* keskustelupalstoilta, ja hakusanoina olivat *sukupuolisensitiivisyys*, *sukupuolisensitiivinen*, *sukupuolineutraali*, *sukupuoli*, *varhaiskasvatus* ja *kasvatus*. Sukupuolisensitiivisyys nähdään läpi tutkimuksen sosiaalisesti ja kielen kautta rakentuvana ja merkityksensä saavana, eikä siitä ole mahdollista rajata sen vuoksi pois muita sukupuoleen liitettyjä käsitteitä selvittäessä ihmisten antamia tulkintoja. Samaa aihetta käsitteleviä keskusteluja löytyi siis useammalla hakusanalla. Sukupuolineutraaliudella tarkoitetaan lähtökohtaisesti eri asiaa kuin sukupuolisensitiivisyydellä, mutta tutkimuksessa haluttiin tavoittaa sukupuolisensitiivisyyden saamat tulkinnat mahdollisimman laajasti. Kun sukupuolisensitiivisyyden saamia tulkintoja tarkastellaan paranoidin lukemisen kautta, oli perusteltua ottaa tämä käsite mukaan aineiston keruuseen. Haku rajautui vuoden 2010 jälkeen tehtyihin keskustelunaloituksiin ja kommentteihin,

jotta sukupuolisensitiivisyydestä käyty keskustelu tavoittaisi mahdollisimman hyvin nykyiset yhteiskunnassa vallitsevat tulkinnat.

Aineisto muodostui alun perin 24 keskustelusta, ja näihin liitetyistä kommentteista. Kommentteja aineistoon otettiin osaksi 53, eli aineisto koostui kaikkiaan 77 erillisestä kommentista, joissa käsiteltiin sukupuolisensitiivisyyttä, sukupuoli-neutraaliutta tai sukupuolta. Kommenteista rajautuivat pois ne, jotka eivät käsitelleet sukupuolisensitiivisyyden tulkintoja pienten lasten kohdalla ja joissa käsiteltiin sukupuolisensitiivisyyttä ainoastaan toiminnan kautta. Myös ne kommentit rajautuivat pois, joista ei voinut päätellä kommentoijan omaa näkemystä sukupuolisensitiivisyydestä, sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta tai sukupuoli-neutraaliudesta. Lopullinen tutkimusaineisto koostui rajauksen jälkeen 54 kommentista, joista muodostui 89 erilaista tulkintaa suhteessa sukupuolisensitiivisyyteen.

Saman kommentin tulkinnat jakoutuivat siis useammaksi merkityssysteemiksi. Tämä tulkintojen moninaisuus ei kuitenkaan aiheuttanut ristiriitaa aineistossa, vaan saman kommentin aluksi erotellut tulkinnat määrittyivät kuitenkin lopulta samojen diskurssien alle. Tutkimuksen luotettavuus ei siis kärsi tästä lähtökohtaisesta erottelusta.

4.3 Keskustelupalstojen kommenttien analyysi

Kun aineiston keruu ja rajaus olivat valmiita, aineiston analyysin teko aloitettiin aineistolähtöisesti analyttistä diskurssianalyysia hyödyntäen. Analyysi on tehty mukailien Anu Pynnösen (2013) diskurssianalyysin analyysiprosessin kuvausta. Analyysi lähti liikkeelle hyvin mikrotasoisesti niin, että kommenttien sisältämät sana- ja lausevalinnat olivat ensisijaisena huomion kohteena. Aineiston teksteistä aloitettiin etsimään keskenään samankaltaisia sanoja ja ilmaisuja sisältäviä tulkintoja. Kommentteja niputettiin aluksi eri väreillä niin, että samoja näkemyksiä ja sanavalintoja sisältävät kommentit oli yliviivattu samalla värillä. Analyysin taso oli tässä kohtaa vielä hyvin tekstuaalinen, ja luokittelu perustui vahvasti vain tekstin tason samankaltaisuuksiin.

Seuraavana vaiheena analyysiprosessissa on aiemman luokittelun tulkitseminen (Pynnönen, 2013). Tulkintoja yhdistellessä huomio kiinnittyi siihen, että ihmisten tulkinnoille sukupuolisensitiivisyydestä annettiin samanlaisia merkityksiä. Tulkintojen tarkastelussa apuna oli seuraavanlaisia kysymyksiä; millaiseksi tässä kommentissa sukupuolisensitiivisyys rakennetaan? Millaisena sukupuolisensitiivisyys kommentissa näyttäytyy, millaisia kuvia siitä maalataan ja millaiseksi sukupuolisensitiivisyys sävyttyy kommentissa?

Kolmantena, ja viimeisenä vaiheena analyysissa on kriittinen taso (Pynnönen, 2013). Kriittisen diskurssianalyysin perinteiden mukaisesti tulosten muodostumiseen vaikuttaa vahvasti konteksti, jota vasten tuloksia tulkitaan. Tässä tutkimuksessa se tarkoitti sukupuolisensitiivisyyteen liitettyä yleistä ilmapiiriä, jonka pohjalta keskeiseksi nousi kahtia jaottelu sukupuolisensitiivisyyden myönteisiin ja kielteisiin tulkintoihin. Kielteisiä diskursseja löytyi alustavasti kahdeksan ja myönteisiä kolme. Lopullinen jaottelu sisälsi neljä kielteistä, ja yhden myönteisen diskurssin sukupuolisensitiivisyydestä. Näihin ratkaisuihin päädyttiin sen perusteella, näyttävätkö sukupuolisensitiivisyys samanlaisena ilmiönä ja annettiinko sille samanlaisia merkityksiä. Lopuksi diskursseja tarkasteltiin queer-teoreettisesti paranoidin lukemisen keinoin (Blaise & Taylor, 2012; Vänskä, 2011), jolla tarkoitetaan heteronormatiivisen ajattelun ja käytänteiden taustavaikutusten huomioimista diskursseissa. Lopullisena tuloksena keskustelupalstojen otteista on identifioitu viisi diskurssia, sekä niissä ilmenevät vallan käytön keinot.

Diskurssien nimet kuvaavat sitä, miten tulkinnoissa sukupuolisensitiivisyys tulee ymmärretyksi, tai millaista suhtautumista siitä halutaan viestiä. Diskurssien nimiksi tulivat 1) *Turmiollisuuden diskurssi* 2) *Huolettomuuden diskurssi* 3) *Vaihtoehdottomuuden diskurssi* 4) *Häivyttämisen diskurssi* ja 5) *Mahdollistumisen diskurssi*.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Sukupuolisensitiivisyyden diskurssit

Diskursseja muodostui analyysin pohjalta viisi. Aineistosta löytyneet diskurssit nähtiin alustavasti erilaisina sosiaalisen todellisuuden jäsennyksinä, joita tarkasteltiin queer-teorian valossa tuoden näkyviin myös tulkintojen piiloiset, ideologiset seuraukset eli vallan ilmenemismuodot (Vänskä, 2011). Diskurssien kriittinen tarkastelu tuo samalla näkyviin sukupuolisensitiivisyyteen liitetyn virheelliset tulkin-

Tässä tutkimuksessa eri tulkintojen välisten valta-asetelmien havaitseminen ei ole yhtä näkyvää kuin kriittisessä diskurssianalyysissä yleensä, sillä keskustelupalstoilla ei mahdollistu vallankäyttö samalla tavalla kuin asiakirjateksteissä (ks. Eskelinen & Itäkare, 2020). Vallan ulottuvuus tuloksissa tulee kuitenkin näkyviin pohdittaessa, miten keskusteluissa ylläpidetään ja uusinnetaan voimassa olevia heteronormatiivisia käytänteitä ja virheellistä tietoa sukupuolisensitiivisyydestä.

5.1.1 Turmiollisuuden diskurssi

Turmiollisuuden diskurssiin sisältyy tulkinnat, joissa korostuu näkemys nykyisen kehityssuunnan turmiollisuudesta ja uhkakuvien rakentaminen sukupuolisensitiivisyydestä. Tulkintoja sävyttää ahdistuneisuus ja nostalgisuus eli ”vanhojen ja hyvien aikojen” ja nykyhetken välinen vastakkainasettelu. Sukupuolisensitiivisyydestä tuotetaan hyvin kielteistä kuvaa, ja yhteiskuntamme kehityksen huonomman suunnan nähdään johtuvan sukupuolisensitiivisyydestä. Aineistosta nousee huomion kohteeksi erityisesti sukupuolisensitiivisyyden tavoitteiden kanssa ristiriitaiset näkemykset siitä, kuinka sukupuolisensitiivisyys koetaan keinoksi joidenkin ihmisryhmien poissulkemiselle. Enemmistöryhmien oikeuksien nähtiin tulevan poljetuiksi sukupuolisensitiivisyyden vuoksi, ja joutuvan vähätellyiksi ja jopa halveksutuiksi. Toteamalla sukupuolisensitiivisyyden olevan toiseutta luova ja

syrijä aate enemmistöryhmiä kohtaan, sen lisäksi että sillä maalataan kielteistä kuvaa vähemmistöryhmistä, nostetaan enemmistöryhmien arvoa luomalla näille alisteinen ja syrjitty asema. Tekemällä näin, tuetaan jälleen ajatusta heteronormatiivisuuden oikeellisuudesta ja käytetään manipulaatiota apuna vastakkainasettelun luomisessa. Samalla luodaan kuvaa, että sukupuolisensitiivisyyttä vastustavien marginalisointi on väärin.

Sukupuolisensitiivisyydestä maalataan kokonaisvaltaisesti kielteistä kuvaa myös perustelemalla sekä siihen pyrkimisen keinoja, että seurauksia huonoilla lopputulemilla. Tämän nähdään tapahtuvan muun muassa lasten alistamisen ja aivopesun keinoin, ja lopputuloksen näkyvän identiteettikriiseinä ja käyttäytymisongelmina. Ei ainoastaan sukupuolisensitiivisyys, mutta heteronormatiivisuudesta poikkeaminen horjuttavat nykyistä yhteiskunnan järjestystä huolestuttavalla tavalla. Nämä sukupuolityypillisten tapojen vastaiset toiminnot leimautuvat vääräksi tavaksi toimia, joka tuodaan ilmi perustelemalla sukupuolirooleista poikkeamista epätoivottavana lopputulemana. Samalla, kun perinteisten käsitysten kyseenalaistaminen ja kritiikki nähdään vääränä tapana toimia, vahvistetaan ajatusta sukupuoliin liitetystä rooleista hyväksyttävänä asiointilana.

Sukupuolisensitiivisyyttä kuvattiin seuraavanlaisilla ilmauksilla;

Esimerkki 1. *“Ajatus sukupuolineutraalista kasvatuksesta kaatuu omaan mahdottomuuteensa ja tuo suuria ongelmia lapsille, jotka sillä metodilla on kasvatettu.”*

Esimerkki 2. *“Heille kelpaavat vain ne sukupuolet, jotka ovat itse saaneet valita. Sotilashelikopteri ja Mies ovat kiellettyjen sukupuolien listalla.”*

Esimerkki 3. *“-- eikä kerrota onko tyttö vai poika. Tosin se yleensä paljastuu siitä, että niillä sukupuolettomilla pojilla on helmet kaulassa ja pitkät tukka ja niillä tytöillä leikkiauto kädessä ja hiukset lyhyet.”*

5.1.2 Huolettomuuden diskurssi

Huolettomuuden diskurssi sisältää tulkinnat sukupuolisensitiivisyydestä järjettömänä ja huvittavana aatteena. Sukupuolisensitiivisyyttä ei nähdä vakavasti otettavana ilmiönä ollenkaan, eikä sen myöskään koeta pyrkivän kohti mitään tärkeitä arvoja. Sukupuolisensitiivisyys näyttäytyy “oikkuna”, jonka keinoin pyritään nykyisten sukupuolikäsitysten horjuttamiseen. Sen tulkitaan olevan myös lyhyksetoinen ilmiö, jolla ei ole tarkoitus saada muutoksia aikaan. Tulkinnoista ilmenevät

asenteellisina suhtautumisina huolettomuus ja välinpitämättömyys. Heteronormatiivisuus paistaa läpi tulkinnoissa, joissa kaikki sen ulkopuolelle jäävän arvo mitätöidään vähättelemällä ilmiötä. Sukupuolisensitiivisyydestä rakennetaan samalla kuvaa ilmiönä, josta ei tarvitse huolestua. Tällä tavoin myös sukupuolisensitiivisyydestä käytyä keskustelua pyritään kokonaan vaimentamaan.

Kun sukupuolisensitiivisyys lähtökohtaisesti merkityksellistetään vain merkityksettömäksi, turhaksi ja päämäärättömäksi aatteeksi, käytetään luokittelua ja nimeämistä keinona luomaan sukupuolisensitiivisyydestä aihe, josta keskustelulle ei ole tarvetta, ja jonka voi jättää huomiotta (Pynnönen, 2013). Ilmi ei tullenkaan näkemykset siitä, mitä arvoja sukupuolisensitiivisyys pyrkii edistämään. Sukupuolisensitiivisyyteen perinteisesti liitetty kriittisyys ja oman toiminnan tarkastelu puuttuu myös näistä tulkinnoista, joissa sukupuolisensitiivisyys näyttäytyy lähinnä muihin ihmisiin kiinnittyvänä ilmiönä. Eskelinen ja Itäkare (2020) toteavat tutkimuksessaan hiljaisuuden olevan myös vallankäytön keino, jolla eliminoidaan sitä vastustavia diskursseja. Vaikka siis näissä tulkinnoissa sukupuolisensitiivisyyteen itsessään ei liitetä kovin jyrkkiä mielipiteitä, puhumattomuus ja kyseenalaistamattomuus itsessään tuottavat tietynlaista, kielteistä kuvaa ilmiöstä.

Sukupuolisensitiivisyyttä kuvaamaan käytettiin muun muassa seuraavanlaisia ilmauksia:

Esimerkki 4. "Jotenkin tuntuu turhanpäiväiseltä tuo sukupuolineutralius, sitä ei koskaan tule elämässä olemaan. Mutta, onpahan saatu jollekin taas "töitä", josta maksetaan ilmeisesti hyvinkin."

Esimerkki 5. "Tästä sukupuolineutraalista kasvatuksesta sinun ei kannata huolestua. Näitä hupsutuksia tulee ja menee, eikä niillä ole oikeastaan mitään merkitystä."

5.1.3 Vaihtoehdottomuuden diskurssi

Vaihtoehdottomuuden diskurssia määrittävät nykyisten ajatusmallien kyseenalaistamattomuus, muutosvastaisuus, sekä ajatus sukupuolen binaarisuudesta eli kahtiajakoisuudesta. Tässä diskurssissa sukupuolisensitiivisyys näyttäytyy täysin mahdottomana, utopistisena asiantilana. Sukupuolisensitiivisyyden toteut-

tamista ei koettu mahdollisuudeksi nyt tai tulevaisuudessa. Mielenkiintoisesti yhdessäkään tähän diskurssiin sisältyvässä kommentissa ei ole myöskään mainittu sanaa sukupuolisensitiivisyys. Diskurssissa seksuaalivähemmistöistä ja sukupuolen moninaisuudesta vaietaan siis täysin, ja näin myös kontrolloidaan sukupuolisensitiivisyyteen liittyvää keskustelua. Tämän diskurssin tulkinnoilla on selvä oman näkemyksen ja samalla valta-aseman korostamiseen pyrkivä tarkoitus. Tulkinnat rakentuivat aiheen kieltämisen ympärille, eikä vaihtoehtoja perinteiselle sukupuolikäsitykselle tai heteronormatiivisuudelle oltu valmiita näkemään.

Heteronormatiivisuuden, heteroseksuaalisuuden matriisin ja sukupuolen performatiivisuuden käsitteiden (Blaise & Taylor, 2012; Butler, 2011) ei voi ajatella ainoastaan vaikuttavan piiloisesti tässä diskurssissa, vaan heteroseksuaalisuuden normaaliutta ja sukupuolen perinteistä kahtiajakoisuutta käytettiin näkyvinä perusteina ja selityksinä tukemaan omia tulkintoja.

Perinteisen sukupuolikäsityksen lisäksi sukupuoliin liitettiin kuuluvaksi tietynlainen tapa olla jotakin sukupuolta. Toteamalla tyttöjen olevan tyttöjä tai poikien olevan poikia, ylläpidettiin ajatusta siitä, että tyttönä tai poikana oleminen on jotakin ennalta määritettyä ja tietynlaista olemista. Näin diskurssissa esiintyvät tulkinnat samalla vaiensivat keskustelua sukupuolen moninaisuudesta. Poikana tai tyttönä oleminen on siis jotakin entuudestaan määritettyä, ja jo pelkästään lausemuotoilu ”poika on poika”, kätkee sisäänsä monia merkityksiä. Näitä merkityksiä ei tarvitse eritellä, sillä ne ovat normitettuja, yleistä tietoa; jotakin, mikä määrittää poikana tai tyttönä olemisen.

Tämä diskurssi sisälsi muun muassa seuraavanlaisia ilmauksia:

Esimerkki 6. “Niinpä, mutta sanotaan mitä hyvänsä niin tytöt on tyttöjä ja pojat on poikia syntymästään asti.”

Esimerkki 7. “Luonnonlaki on, että on olemassa tyttöjä, poikia, äitejä, isiä, siskoja, veljiä, ukkeja ja mummeja. Mikään ideologia ei voi sitä muuksi muuttaa.”

Esimerkki 8. “Moni sitä ei halua uskoa, mutta juuri tuon ikäiset lapset on kaikkein tarkimpia erottelussa. Päiväkodissa pojat hakeutuu tiettyjen lelujen luo, tytöt toisenlaisten. Vanhemmilta se malli ei tule.”

5.1.4 Häivyttämisen diskurssi

Sukupuolineutraaliuden ja sukupuolisensitiivisyyden käsitteiden keskinäinen sekoittuminen on ilmeistä tämän diskurssin tulkinnoissa. Sukupuolisensitiivisyys näyttäytyy siis sukupuolten häivyttämisenä ja kieltämisenä. Vaikka tulkinnoilla ei täysin pyritä sukupuolisensitiivisyyden vaijentamiseen tai kieltämiseen eikä sitä nähdä yksinomaan kielteisenä asiana, on tulkintoihin liitettävissä monia ristiriitaisia ja ongelmallisia tekijöitä. Vaikka tulkinnoissa tuli mainituksi lapsen yksilöllisyyden tukeminen, vaikutti taustalla kuitenkin selvä näkemys kahtiajakoisesta sukupuoli-ideologiasta. Yksilöllisyys ja vapaus eivät siis tapahdu aidosti yksilöstä käsin, vaan silti lapsen mahdollisuuksia rajoitetaan jakamalla tietyt asiat ”poikien” tai ”tyttöjen” jutuiksi. Samalla myös sukupuolten väliset erot tahattomastikin korostuvat, ja sukupuoliroolien ja -normien ylläpitäminen jatkuu.

Toinen diskurssiin sisältyvä ongelma liittyy siihen, mitä sukupuolisensitiivisyydellä ajatellaan tärkeäksi saavuttaa, ja millä keinoin. Sukupuolisensitiivisyys näyttäytyy tulkinnoissa välineenä epäoikeudenmukaisuutta ja epätasa-arvoa tuottavien rakenteiden ja käytänteiden peittelyyn ja näkymättömäksi tekemiseen. Sukupuolisensitiivisyyden aito tavoite, eli yhdenvertaisuus sukupuolten välillä ei voi kuitenkaan toteutua, jos käsitteistä ei ole otettu selvää tai ongelmakohtia ei tehdä näkyväksi. Sukupuolisensitiivisyyteen pyrkimisen keinot näyttäytyvät paljolti myös toiminnallisina, mutta passiivisina interventioina. Sukupuolisensitiivisyyttä ajatellaan voitavan toteuttaa muun muassa tietynlaisilla nimivalinnoilla, sukupuolten poistamisella, sekä pukeutumiseen liittyvillä, ei-normatiivisilla valinnoilla.

Häivyttämisen diskurssiin kuului seuraavanlaisia tulkintoja:

Esimerkki 9. *”Sukupuolisensitiivinen kasvatus”, joka tähtää sukupuolten välisten erojen kyseenalaistamiseen tai kieltämiseen, kuuluu niihin. Saavatko pojat olla poikia ja tytöt tyttöjä vai ovatko lapsetkin kohta jotain ”muuta”?*

Esimerkki 10. *”Koko tasa-arvo kävisi tarpeettomaksi ja syrjijminen mahdottomaksi, kun kaikki olisivat samaa sukupuolta.”*

5.1.5 Mahdollistumisen diskurssi

Tämä diskurssi edustaa eniten yhteiskunnassa vallalla olevia tulkintoja sukupuolisensitiivisyyden tavoiteltavuudesta ja sen kyseenalaistamattomuudesta. Muut tutkimuksen diskurssit asettuvatkin tietyllä tapaa tämän diskurssin vastadiskursseiksi (Pynnönen, 2013). Kuitenkin paranoidin lukemisen keinoin myös tämän diskurssin virheelliset ulottuvuudet tavoitettiin.

Mahdollistumisen diskurssiin kuuluivat sukupuolisensitiivisyyttä tukevat näkemykset nykyisen yhteiskunnallisen tilanteen kyseenalaistamisesta, oman toiminnan pohtimisesta, sekä stereotyyppisen ajattelun purkamisesta. Monet tulkinnot sisälsivät myös ajatuksen toiminnan lapsilähtöisyydestä ja lasten yksilöllisestä kohtaamisesta. Kriittisyys ja kyseenalaistaminen kuitenkin näyttäytyvät tulkinnoissa ainoastaan aikuisiin kiinnittyväksi toiminnaksi, jolloin myös sukupuolisensitiivisen kasvatuksen kohderyhmänä ovat aikuiset Eskelisen ja Itäkareen (2020) tutkimuksen kaltaisesti. Jos sukupuolisensitiivinen kasvatusta näin oletetaan aikuisten vastuuksi, voi piiloisena oletuksena olla myös, että sukupuolisensitiivisyyteen liittyvä tieto ja taito ovat toimijan hallussa sellaisenaan. Tällöin kyseenalaistamaton valta sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta voi olla yksilön vastuulla ilman että aidosti pohditaan sitä, kuinka sukupuolisensitiivisyyden tulisi toteutua tai kuinka se toteutuu kyseisessä tilanteessa.

Tärkeää olisi myös pohtia, onko kaikkien tulkinnat sukupuolisensitiivisyydestä yhteneväiset, ja millaista variaatioita näissäkin tulkinnoissa voi saman diskurssin sisällä olla. Toteamalla sukupuolisensitiivisyyden ”olevan hyvä ajatus” tai kertomalla sen ”tekevän lapsista avarakatseisempia”, luodaan tilanne, jossa vastaan väittämälle ei anneta mahdollisuutta. Kuten Eskelisen ja Itäkareen (2020) tutkimuksessaan toteavat: *”Kuka haluaisikaan nousta vastustamaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa?”* Tämän tyyppisistä ilmauksista ei voi päätellä, mitä sukupuolisensitiivisyyteen ajatellaan liittyvän tai mitä tarkoituksia sen ajatellaan ajavan. Tällöin myös sukupuolisensitiivisyys itsessään tehdään kyseenalaistamattomasti yleisesti tavoiteltavaksi hyväksi, johon ei saa kohdistaa kriittisyyttä. Jos reflektio tai kriittisyys kiinnittyvät ainoastaan sukupuolisensitiivisyyttä vastustaviin näkemyksiin, annetaan sukupuolisensitiivisyyttä näennäisesti tukeville merkitys-

systemeille kiistaton valta-asema, jota vastaan ei ole mahdollista taistella. Mahdollisuutena on siis, että sukupuolisensitiivisyyden nimissä tehdään ratkaisuja, jotka eivät aidosti tue sukupuolisensitiivisyyttä.

Mahdollistumisen diskurssi sisälsi seuraavanlaisia tulkintoja:

Esimerkki 11. *“Ihmisten yleiset asenteet ovat muuttuneet yllättävänkin nopeasti ja nyt kasvuiässä olevasta sukupolvesta on tulossa suvaitsevampi ja avarakatseisempi kuin koskaan – antakaa sen tapahtua. <3”*

Esimerkki 12. *“Eihän sukupuolineutraalikasvatus tarkoita sitä, että lapset kasvatetaan sukupuolettomiksi. Tytöt saavat olla edelleen tyttöjä ja pojat poikia, lapsille ei vaan syntymästä lähtien tuputeta mitään tiettyä roolia.”*

Esimerkki 13. *“Yritin olla sukupuolisensitiivinen ja voimaannuttaa ja vaikka mitä. -- Kesällä ostin sellaisen ison laatikon, selkeästi pojille suunnatun, tieteislaatikon. -- Ajattelin, että olisin kerrankin tässä ajassa ja antaisin tytölle jotain, joka voisi olla kiinnostava, vaikka olikin “poikien” lahja.”*

5.2 Sukupuolisensitiivisyyteen liitetty virheellinen tieto

Tulkinnat sisälsivät monipuolisesti erilaista virheellistä tietoa liittyen sukupuolisensitiivisyyteen. Sukupuolisensitiivisyys sekoitettiin oletusten mukaisesti sukupuolineutraaliuden käsitteeseen, mutta siihen liitettiin myös muuta virheellistä tietoa. Sukupuolisensitiivisyyden ajateltiin olevan syrjivä aate muita kuin sukupuolivähemmistöjä kohtaan, joka johtaa monipuolisesti huonoihin lopputuloksiin. Sukupuolisensitiivisyys oletettiin täysin päämäärättömäksi aatteeksi, eikä sen arvoperustan tiedetty liittyvän yhdenvertaisuuteen tai tasa-arvoon. Joidenkin ihmisten tulkinnoissa sukupuolisensitiivisyys ei näyttäytynyt ollenkaan todellisena asiantilana, eikä sen toteuttamisen koettu olevan mahdollista. Sukupuolisensitiivisyyden ei siis ajateltu olevan tällä hetkellä varhaiskasvatuksen toiminnassa mukana oleva aate. Sukupuolisensitiivisyyden nähtiin tapahtuvan myös pääasiassa erilaisten toiminnallisten ratkaisujen kautta. Sukupuolisensitiivisyyteen liitetty virheelliset oletukset koskivat siis sukupuolisensitiivisyyden tavoitteita, arvoja ja menetelmiä.

6 POHDINTA

Keskeisimpänä tuloksena tässä tutkimuksessa voidaan nähdä sukupuolisensitiivisyyden ja sukupuolisensitiivisen kasvatuksen näyttäytyminen hyvin monenlaisen, usein virheellisen tulkintojen kautta. Vaikka aiemmin on jo todettu sukupuolisensitiivisyyden sekoittuvan puheessa ja jopa varhaiskasvatuksen asiakirjoissa (Eskelinen & Itäkare, 2020) sukupuolineutraaliuden käsitteisiin, se ei osoittautunut ainoaksi virheelliseksi tavaksi tulkita sukupuolisensitiivisyyttä. Sukupuolisensitiivisyyteen liitettiin myös monia muita virheellisiä oletuksia sen tavoitteista, arvoista ja menetelmistä. Aiemmassa tutkimuksessa sukupuolisensitiivisyyteen liitetty kritiikki on kohdistunut pääasiassa siihen, mistä lähtökohdista ja millä menetelmillä sukupuolisensitiivisyyttä pitäisi toteuttaa (ks. Eskelinen & Itäkare, 2020; Karlson & Simonsson, 2011).

Sukupuolisensitiivisyys näyttäytyi niin moninaisia merkityksiä saavana aiheena keskusteluissa, että tulkinnoista voi paikantaa myös monia erilaisia keinoja, joilla keskustelua pyrittiin ohjailemaan. Siinä missä aiemmissa tutkimuksissa valtaa hyödynnettiin tukemaan sukupuolisensitiivisyyttä (Eskelinen & Itäkare, 2020; Karlson & Simonsson, 2011), tässä tutkimuksessa sitä käytettiin myös vastustamaan sukupuolisensitiivisyyttä. Manipuloinnin, kieltämisen, vähättelyn ja vaientamisen keinoja käyttäen omia tulkintoja tuotiin vahvemmaksi ja muita suljettiin pois. Sukupuolisensitiivisyys näyttäytyi tulkinnoissa jopa enemmistöjä (ks. SETA, 2020) syrjivänä aatteena. Tällä tavoin sukupuolisensitiivisyyden vastustamisen kautta uhriuduttiin, ja huomio vedettiin pois oikeasta ongelmasta, eli sukupuolivähemmistöjen marginalisoinnista (ks. Eskelinen & Itäkare, 2020). Myös erilaisilla vähättelevilla sanavalinnoilla, ongelmien käsittelemättä jättämisellä ja täydellisellä asian kieltämisellä diskurssit ylläpitivät virheellisiä käsityksiä sukupuolisensitiivisyydestä ja estivät aiheesta käytyä keskustelua.

Heteronormatiivinen tapa nähdä maailmaa oli vahvasti yhteydessä sukupuolisensitiivisyyden saamiin kielteisiin tulkintoihin. Omia tulkintoja, eli tässä tapauksessa sukupuolisensitiivisyyden vastaisuutta, perusteltiin sukupuoliroolien

ja -normien hyväksyttävyydellä, sekä perinteisten sukupuolen määrittelyiden kautta (Blaise & Taylor, 2012). Stereotyyppiset sukupuoliroolit näyttäytyivät diskursseissa normaalitilana, josta poikkeamista selvästi vastustettiin. Tätä perusteltiin erilaisilla huonoilla, jopa tuhoisilla seurauksilla lapselle ja laajemmin yhteiskunnalle. Mitä tulee perinteiseen kahtiajakoiseen sukupuolikäsitykseen (ks. Blaise & Taylor, 2012), sitä käytettiin perusteluna sukupuolisensitiivisyyden mahdottomuudelle ja keinona vaientamaan aiheesta keskustelua. Heteronormatiivisuutta tuettiin myös passiivisemmilla tavoilla, vähättelemällä sukupuolisensitiivisyyttä ilmiönä ja antamalla sukupuolisensitiivisyydelle virheellisiä tulkintoja sisältäen ajatuksen sukupuolten häivyttämisestä. Queer-teorian ja laajemminkin sukupuolisensitiivisyyden valossa tärkeä oman toiminnan reflektio, kriittisyys vallitsevia rakenteita kohtaan ja sukupuoliroolien näkyväksi tekeminen jäävät tällöin myös kokonaan puuttumaan (Eskelinen & Itäkare, 2020; Katainen, 2015; Forde 2014; Blaise & Taylor, 2012).

Paranoidin lukemisen (Vänskä, 2011) valossa myös sukupuolisensitiivisyyden saamat myönteiset tulkinnat sisälsivät epäkohtia, joissa sukupuolisensitiivisyys näyttäytyi tavoiteltavana tilana ilman siihen sisältyvää kritiikkiä. Tässä kohdalla kuitenkin tuskin on kyse yksinomaan heteroseksuaalisuuden matriisiin (Butler, 2011) näkyvästä läpiajasta, vaan ennemminkin tiettyjen arvojen kohoamisesta tavoittelemisen arvoiseksi ilman pohdintaa siitä, millä keinoilla arvoja tavoitellaan. Vaikka aiemmin tässä tutkimuksessa todettiin valta-asetelmien olevan pienessä roolissa, jo Karlsonin ja Simonssonin (2011) sekä Eskelisen ja Itäkareen (2020) tutkimukset ovat paljastaneet sukupuolisensitiivisyyden diskurssiivisen vallan. Jos sukupuolisensitiivisyyden yksioikoisesti todetaan pyrkivän kohti yhdenvertaisuutta, moninaisuutta ja tasa-arvoa, kukapa siihen kohdistaisi kritiikkiä? Sukupuolisensitiivisyyden saamat kielteiset tulkinnat tässä tutkimuksessa eivät ymmärtäneet näitä arvoja kuuluvaksi sukupuolisensitiivisyyteen, joka osaltaan voi selittää niiden kritisoinnin helppouden.

Myös Karlsonin ja Simonssonin (2011) tutkimuksessa todettiin, että opettajilla oli vastuu ja velvollisuus sukupuolisensitiiviseen kasvatukseen, ja vapaat kädet sen toteuttamiseen. Tämä kertoo siitä, kuinka sukupuolisensitiivisyyden nimissä tapahtuva toiminta voi periaatteessa sisältää mitä vain. Pahimmassa ta-

pauksessa tällä tavoin tehdään kuitenkin vain lisää vahinkoa sukupuolisensitiivisyydelle. Enemmänkin sukupuolisensitiivisyys näyttäytyy taas uudella tapaa kielteisenä ilmiönä, jonka merkityksistä ei olla valmiita keskustelemaan.

Kuten Eskelisen ja Itäkareen (2020) huomasivat omassa tutkimuksessaan, sukupuolisensitiivisyyden toteuttaminen nähdään usein tapahtuvan toiminnallisten interventioiden kautta. Sama huomattiin tässä tutkimuksessa, jossa sekä sukupuolisensitiivisyyden myönteiset että kielteiset tulkinnat sisälsivät ajatuksen sukupuolisensitiivisyydestä pukeutumiseen, nimeämiseen ja leluvalintoihin kiinnittävänä toimintana. Myös aiemmissa tutkimuksissa (Eskelinen & Itäkare, 2020; Karlson & Simonsson, 2011) todetun mukaisesti sukupuolisensitiivisyys näyttäytyi pääasiassa kasvattaja- ja aikuislähtöisenä toimintana.

Tutkimuksen tulosten valossa voidaankin pohtia, miksi saadut tulokset sisältävät niin erilaisia tulkintoja siitä, mitä sukupuolisensitiivisyydellä ymmärretään. Queer-teorian näkökulmasta voidaan todeta, että siinä missä sukupuolisensitiivisyys toimii vastavoimana vallalla olevalle heteroseksuaalisuuden matriisille (Butler, 2011; Blaise & Taylor, 2012), vastavuoroisesti heteroseksuaalisuuden matriisin läpi katsottuna sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolisensitiivinen kasvatusta näyttäytyvät virheellisinä todellisuuden jäsenyyksinä. Jos heteronormatiivisuus on se, jonka läpi maailma näyttäytyy, sukupuolisensitiivisyys edustaa myös ei-toivottua muutosta. Puolustamalla ja ylläpitämällä laajasti vallitsevia heteronormatiivisia rakenteita ja sukupuolistereotyyppioita ei siis tarvitse tehdä isoja muutoksia omaan maailmankuvaan.

6.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tulosten luotettavuuden ja eettisyyden kysymykset liittyvät erityisesti keskustelupalstoihin aineistona. Ensinnäkin tutkimuksen tulosten tulkinnassa on hyvä huomioida, että aineisto on kerätty sosiaalisen median keskustelupalstoilta, jolloin myös tietyistä aihepiireistä keskustelevat ihmiset usein edustavat tietynlaisia käyttäjäkuntaa tietynlaisessa kontekstissa (Valli & Perkkilä, 2018). Kritiikki kohdistuu siis siihen, voiko sukupuolisensitiivisyyden tulkintojen sanoa edustavan laajemmin vallalla olevia näkemyksiä ja onko tulokset yleistettävissä (Alasuutari, 2011).

Tutkimuksen yleistettävyyden ongelma on pyritty ratkaisemaan jo aineiston keruun aikana tietyt seikat huomioiden. Aineiston otanta on tehty mahdollisimman kattavasti keskustelupalstakontekstissa, ja aineistoa alustavasti kerätessä ainoa rajoittava tekijä oli, että keskusteluiden oli liityttävä jollakin tapaa sukupuolisensitiivisyyteen. Tutkimukseen kerättiin tulkintoja keskenään erilaisista keskustelun aloituksista vuosien varrelta, jotta aineisto tavoittaisi monipuolisuuden sekä tulkinnoissa että vastaajakunnassa. Sukupuolisensitiivisyydestä käyty monipuolinen keskustelu keskustelupalstoilla on myös omaehtoisesti muodostettu (Helasvuo ym., 2015), ja kaikilla sinne kirjoittavilla on ollut yhtäläiset mahdollisuudet osallistua keskusteluihin. Näin sukupuolisensitiivisyyden saamiin tulkintoihin ei ole vaikutettu etukäteen muotoiluilla tutkimuskysymyksillä, vaan ihmisten tulkinnot ovat muodostuneet luonnollisessa tilanteessa.

Luotettavuuden kysymykseksi keskustelupalstoilla otetuissa aineistossa nousee myös käyttäjien anonymiteetti. Anonyymius mahdollistaa kärkkään mielipiteen ilmaisun, provokaation ja kiusanteon ilman seuraamuksia. Näkemykset ilmaistaan siis kasvottomasti ja anonyymisti, jolloin tulkinnan kohteena on ainoastaan ihmisten lähettämät kirjalliset tuotokset. Näkymättömiin jää kirjoittajien ilmeet, eleet ja muut kielen ulkoiset tekijät (Tanskanen, 2015). Anonyymius tuo kuitenkin myös luotettavuutta vastauksiin, jotka näkyvät erityisesti mielipiteitä ja tunteita herättävissä aiheissa, kuten sukupuolisensitiivisyys. Anonyymius tuo suojaa, joka mahdollistaa keskustelun aroistakin asioista ja rehellisen mielipiteiden ilmaisun. Myös omien kokemusten jakaminen tapahtuu helpommin kasvottomana, ja tavoittaa laajemman keskustelijakunnan. Mitä taas tulee ei-kielelliseen viestintään, sen puuttuminen keskustelupalstoilta pakottaa ihmiset yksityiskohtaisempaan kirjoittamiseen ja tunteiden näkyvämpään kuvailuun kirjallisissa tuotoksissa. Tekstien sisältö on siis vain rikkaampaa keskustelupalstoilla, jossa ihmiset haluavat ilmaista ajatuksensa mahdollisimman selvästi yksittäisillä kommentteilla ilman mahdollisuutta painottaa sanomaansa ilmeillä tai äänenpainoilla.

Myös diskurssianalyysiin tutkimusmenetelmänä on liitetty joitakin heikkouksia. Tutkijan on ensinnäkin oltava huolellinen, jotta tulosten tulkinta varmasti on objektiivista. (Siltaoja & Sorsa, 2020.) Diskurssianalyysissä tutkitaan tekstien avulla tuotettua ja ylläpidettyä sosiaalista todellisuutta, ja tulosten tulkinnassa tutkija myös itse konstruoi tätä todellisuutta ja tuottaa tekstejä ja puheenvuoroja.

Diskurssianalyysia on kritisoitu myös siitä, että voiko sen avulla tuottaa objektiivista tietoa, sillä tutkija itsessään osallistuu myös tähän sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen kielenkäytöllään (Pynnönen, 2013). Tutkimuksen tulosten luotettavuuteen on pyritty kuvaamalla analyysiprosessin vaiheet ja siinä tehdyt valinnat mahdollisimman seikkaperäisesti. Analyysiprosessi on tehty noudattaen Anu Pynnösen (2013) kaavaa diskurssianalyysin teossa, ja tulokset ovat muodostuneet tarkan analyysiprosessin vaiheiden kautta. Tulosten tulkinta on muodostunut queer-teoriaa ja paranoidia lukemista hyödyntäen, ja näiden näkökulmien merkitys on tutkimuksessa kuvattu selvästi. Näin tulosten tulkinta ei ole rakentunut yksin tutkijan oman kielenkäytön seurauksena.

Tanskanen (2015) toteaa keskustelupalstoilta kerättyyn aineistoon liittyvien eettisten kysymysten koskevan aineiston julkisuutta, sekä keskustelijoiden anonymiteettia. Tässä tutkimuksessa aineistot olivat julkisia ja kaikkien saatavilla, joten myöskään mitään periaatteellista ongelmaa aineiston tutkimuskäytössä ei ollut. Tanskanen (2015) mukaan jos aineiston lukeminen olisi vaatinut rekisteröitymisen, olisi aineiston tuottajilta oltu saatava perehtynyt suostumus ennen aineiston käyttöä. Mitä tulee anonymiteettiin liittyvään eettisyyteen, tässä tutkimuksessa kirjoittajien nimimerkit on jätetty pois jo aineiston keruuvaiheessa, ja kerätyn aineiston kommentit on ainoastaan numeroitu. Mitään kirjoittajien tunnistetietoja ei siis ole tutkimuksessa nähtävillä. Tutkimuksessa käytetty aineisto on myös poistettu välittömästi tutkimuksen valmistuttua.

6.2 Jatkotutkimusehdotukset ja johtopäätökset

Vaikka tämä tutkimus paljasti monia kiinnostavia tulkintoja sukupuolisensitiivisyydestä, sekä niihin liitetyistä virheellisistä tulkinnoista, on jatkotutkimus aiheesta tarpeen. Ihmisten sukupuolisensitiivisyydelle antamien tulkintojen tarkastelu hyödyntäen haastattelua aineistonkeruumenetelmänä antaisi mahdollisuuden tulkintojen tarkempaan kuvailuun. Haastatteluiden avulla mahdollistuisi myös sukupuolisensitiivisyydelle annettujen tulkintojen taustalla vaikuttavien syiden selvittäminen.

Sukupuolisensitiivisen kasvatuksen toteuttamistapoja keskustelupalstoilla olisi myös mielekäästä tutkia jatkossa. Näin saataisiin aiheesta monipuolisempi

kuva, ja sukupuolisensitiivisyyden toiminnallinen ulottuvuus tulisi myös tarkemman tutkimuksen kohteeksi. Myös sukupuolisensitiivisyyden saamien tulkintojen yhteys käytettyihin kasvatuksen toteuttamistapoihin voisi tuoda mielenkiintoisen uuden näkökulman aiheeseen.

Tässä tutkimuksessa puuttumaan jäi myös sukupuolisensitiivisyyttä käsittelevien keskusteluiden vuorovaikutuksellisuuden tarkastelu. Koska keskustelupalstojen tietynlainen rakenne ja sitoutuminen pitkällekin aikajaksolle ei mahdollista vuorovaikutuksen tutkimusta, olisi tämä parempi toteuttaa hyödyntäen jotakin yhtenäisempää aineistoa, kuten tekstiviestiketjuja tai ryhmähaastatteluita.

Queer-teorian ajankohtaisuus tekee sen laajemman hyödyntämisen tutkimuksissa mielekkääksi. Nykyiset tulkinnat ja ennako-oletukset istuvat tiukassa yhteiskunnassa, ja tarve kriittiseen tutkimukseen on suuri. Kyseenalaistamalla, refleктоimalla ja purkamalla stereotyyppistä ajattelua muutos on kuitenkin mahdollinen.

Sukupuolisensitiivisyyden ja sukupuolisensitiivisen kasvatuksen tulkintojen voidaan tämän tutkimuksen perusteella nähdä sisältävän vielä paljon virheellistä tietoa, jonka vuoksi koulutukseen panostaminen ja tietoisuuden lisääminen ovat tärkeitä tavoitteita yhteiskunnan tulevaisuudelle. Jo vuonna 2011 Ylitapio-Mäntylä painotti koulutuksen tärkeyttä sukupuolisensitiivisten toimintatapojen kehittämisessä, mutta valitettavasti edelleen monet virheelliset käsitykset aiheesta ovat vallalla. Sukupuolisensitiivisen koulutuksen ja tutkimuksen suuntautuessa vain päiväkotien ja koulujen henkilöstölle, virheelliset tulkinnat sukupuolisensitiivisyydestä pysyvät edelleen tiukassa muussa väestössä.

Kuitenkin myös sukupuolisensitiivisyydestä käyty keskustelu keskustelupalstoilla voi näyttäytyä tietoisuuden lisäämisenä aiheesta. Se, mitä sukupuolella nykyään oikeastaan käsitetään, mitä sukupuolirooleja itse uusinamme, ja kuinka heteronormatiivinen oma tulkintamme maailmasta on, tulee näkyväksi näillä kaikille avoimilla keskustelupalstoilla. Tuomalla näkyväksi tätä sukupuoliin liitettyä virheellistä tulkintaa, mahdollistuu myös oman toiminnan reflektio, ja lopulta ajattelun ja toimintatapojen muutos (Blaise & Taylor, 2012; Katainen, 2015).

LÄHTEET

- Alasaari, N., & Katainen, R. (2016). Selvitys sukupuolten tasa-arvon edistämisestä varhaiskasvatuksessa. Raportteja ja muistioita 2016:36. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. (4. uud. p.). Vastapaino.
- Blaise, M., & Taylor, A. (2012). *Using Queer Theory to Rethink Gender Equity in Early Childhood Education*. *YC Young Children*. Vol. 67 (1), 88–98.
- Butler, J. (2011). *Bodies that matter: on the discursive limits of “sex”*. Routledge.
- Deutsch, F.M. (2007). *Undoing gender*. *Gender & Society* 21(1), 106–127.
- Eskelinen, M., & Itäkare, S. (2020). “Pidetään huolta ettei erotella tyttöjen ja poikien juttuja”: tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja sukupuolisensitiivisyyttä rakentavat diskurssit paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, Vol. 9 (2), 197–229.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Forde, C. (2014). Is “gender-sensitive education” a useful concept for educational policy? *Cultural Studies of Science Education*, 9(2), 369–376. <https://doi.org/10.1007/s11422-012-9432-0>
- Helasvuo, M.-L., Johansson, M. & Tanskanen, S-K. Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. Teoksessa M.-L. Helasvuo, M. Johansson, & S.-K. Tanskanen (2015). *Kieli verkossa: näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* (Tämä on Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuonna 2014 ensimmäistä kertaa painettuna laitoksena julkaiseman teoksen sähkökirjalaitos.). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.

- Karlson, I., & Simonsson, M. (2008). Preschool Work Teams' View of Ways of Working with Gender--Parents' Involvement. *Early Childhood Education Journal*, 36(2), 171–177. <http://dx.doi.org.libproxy.tuni.fi/10.1007/s10643-008-0259-y>
- Karlson, I., & Simonsson, M. (2011). A Question of Gender-Sensitive Pedagogy: Discourses in Pedagogical Guidelines. *Contemporary Issues in Early Childhood*, Vol. 12 (3), 274–283. <http://dx.doi.org.libproxy.tuni.fi/10.2304/ciec.2011.12.3.274>
- Katainen, R. (2015). *Tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa*. Kouluttajan opas. Helsinki: Naisasialiitto Unioni ry.
- Martin, J.R. (1981). *The ideal of the educated person*. *Educational Theory* 31, 97–109.
- Opetushallitus. (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. 30–31, 33, 42. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf (Viitattu 8.9.2021)
- Opetushallitus. (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja perusteet 2016:17. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf (Viitattu 1.12.2021)
- Pynnönen, A. (2013). *DISKURSSIANALYYSI: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. N:o 379/2913
- Siltaoja, M. & Sorsa, V. Diskurssianalyysi johtamis- ja organisaatiotutkimuksessa. Teoksessa A. Puusa, P. Juuti, & I. Aaltio (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Silverman, D. (1985). *Qualitative Methodology and Sociology: Describing the Social World*. Gower.
- Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus (Seta) (2020). Sateenkaarisanasto. Saatavilla <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>
- Tanskanen, S.-K. "Eipäs nyt puhuta omia" Metapragmaattiset kommentit opiskelijoiden keskustelupalstoilla. Teoksessa M.-L. Helasvuo, M. Johansson, & S.-K. Tanskanen (2015). *Kieli verkossa: näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* (Tämä on Suomalaisen Kirjallisuuden

- Seuran vuonna 2014 ensimmäistä kertaa painettuna laitoksena julkaiseman teoksen sähkökirjalaitos.). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/lhmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Tyler, M. (2020). *Judith Butler and Organization Theory* (1st ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315164335>
- Vainio, J. (2021). Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa. KAS.VAR.110. *Moninaisuus ja inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa*. Tampereen yliopisto
- Valli, R. & Perkkilä, P. Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa R, Valli & E, Aarnos (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle*. PS-kustannus
- Valli, R., & Aaltola, J. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5., uudistettu ja täydennetty painos.). PS-kustannus.
- Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Vänskä, A. (2011). *Queer + pedagogia = mahdoton yhtälö?* Kasvatus. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja Vol. 42 (5), 455–467.
- Wooffit, R. (1993). Analysing accounts. Teoksessa N. Gilbert (toim.) *Researching Social Life*. Sage
- Ylitapio-Mäntylä, O. (2010). *Lastentarhanopettajien jaettuina muisteluja sukupuolesta ja vallasta arjen käytännöissä*. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 51. Kasvatustieteiden tiedekunta. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
<https://www.suomi24.fi/>
<https://www.vauva.fi>